

WOJCIECH LIS

STRAŻE GMINNE W SYSTEMIE ORGANÓW OCHRONY BEZPIECZEŃSTWA I PORZĄDKU PUBLICZNEGO

Ochrona bezpieczeństwa i porządku publicznego, która ma doprowadzić do stworzenia człowiekowi przestrzeni życia wolnej od niebezpieczeństwa i strachu, jest tak istotna, że prawodawca nakłada związane z tym obowiązki na wszystkie organy administracji publicznej, które mają zdolność władczego oddziaływania na zachowanie się jednostek i ich zbiorowości, w których funkcjonują. Jedną z nich jest wspólnota samorządowa, czyli ogół mieszkańców zasadniczego podziału terytorialnego państwa, wyodrębniony ze względu na łączące ich więzi społeczne, gospodarcze lub kulturowe i zapewniający jednostkom terytorialnym zdolność wykonywania zadań publicznych. W celu ochrony bezpieczeństwa i porządku publicznego w wymiarze lokalnym wspólnotom samorządowym przyznano szereg uprawnień, wśród których znajduje się prawo do utworzenia straży gminnej. Założeniem artykułu jest przedstawienie miejsca i roli straży gminnych, jako jednej z wielu form realizacji przez gminy zadań związanych z ochroną bezpieczeństwa i porządku publicznego.

1. ZADANIA JEDNOSTEK SAMORZĄDU TERYTORIALNEGO

Prawodawca zadania związane z ochroną bezpieczeństwa i porządku publicznego zaliczył do podstawowych zadań jednostek samorządu terytorialnego. Zakres realizacji tych zadań został jednak zróżnicowany dla poszczególnych szczebli samorządu terytorialnego. Zgodnie z przepisem art. 166 ust. 1 Konstytucji RP¹: „Zadania publiczne służące zaspokajaniu potrzeb

Dr WOJCIECH LIS – adiunkt Katedry Prawa Administracyjnego, Wydział Zamiejscowy Nauk Prawnych i Ekonomicznych w Tomaszowie Lubelskim Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Jana Pawła II; e-mail: wlis@kul.lublin.pl

wspólnoty samorządowej są wykonywane przez jednostkę samorządu terytorialnego jako zadania własne”. Jeżeli wynika to z uzasadnionych potrzeb państwa, prawodawca w drodze ustawy może zlecić jednostkom samorządu terytorialnego wykonywanie także innych zadań publicznych. Tryb przekazywania i sposób wykonywania tych zadań określa odrębna ustawa. Konstytucja RP wprowadziła podział zadań publicznych realizowanych przez jednostki samorządu terytorialnego na zadania własne i zadania zlecone. „Konstytucja definiuje zadania własne jako zadania publiczne służące zaspokajaniu potrzeb wspólnoty samorządowej. Zadania te mają mieć wymiar lokalny, określony granicami i stopniem samorządu, na którym działa dana jednostka samorządowa i powinny dotyczyć jej mieszkańców”². Zadania zlecone wykonywane przez jednostki samorządu terytorialnego mają charakter ogólnopaństwowy. O ile zadania własne jednostki samorządu terytorialnego wykonują w imieniu własnym i na własną odpowiedzialność, o tyle zadania zlecone wykonują w imieniu administracji rządowej, która także ponosi za nie odpowiedzialność.

Zgodnie z art. 164 ust. 1 Konstytucji RP: „Podstawową jednostką samorządu terytorialnego jest gmina”, która wykonuje wszystkie zadania samorządu terytorialnego niezastrzeżone do kompetencji innych jednostek samorządu terytorialnego. Zadania własne gmina wykonuje w zastępstwie państwa, we własnym imieniu – są to zadania przekazane jej ze względu na ich lokalność i związek z zaspokajaniem zbiorowych potrzeb wspólnoty lokalnej³. W szczególności zadania własne gminy obejmują sprawy porządku publicznego i bezpieczeństwa obywateli oraz ochrony przeciwpożarowej i przeciwpowodziowej (art. 7 ust. 1 pkt 14 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym)⁴. Postanowienia art. 7 u.s.g. mają charakter generalnej klauzuli kompetencyjnej. „Ustawa, zobowiązując do zaspokajania zbiorowych potrzeb wspólnoty, nakłada na gminę obowiązek urzeczywistniania tych zapotrzebowań społecznych wspólnoty lokalnej, które mieszczą się w zakresie działania gminy, są potrzebami powszechnymi lub dominującymi i służą realizacji ogólnych, wspólnych kategorii interesów prawnych tej społeczności. W tym znaczeniu stają

¹ Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. (Dz. U. 1997, Nr 78, poz. 483 z późn. zm.).

² B. B a n a s z a k, *Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej. Komentarz*, Warszawa 2012, s. 844-845.

³ Por. M. S t a h l, *Samorząd terytorialny a państwo*, „Studia Prawno-Ekonomiczne” 1992, nr 46, s. 53.

⁴ Ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (tekst jedn. Dz. U. 2013, poz. 594 z późn. zm.) [dalej cyt.: u.s.g.].

się one potrzebami o charakterze publicznym”⁵. Treść omawianego przepisu zawęży zadania związane z ochroną bezpieczeństwa i porządku publicznego, ograniczając je do ochrony porządku publicznego i bezpieczeństwa obywateli. „Ustawa rozgranicza wprawdzie porządek publiczny i bezpieczeństwo obywateli, to jednak nie może ulegać wątpliwości, że dopóki porządek publiczny nie zostanie naruszony, dopóty obywatele będą mogli czuć się bezpiecznie. Zachowanie porządku publicznego jest więc niejako gwarantem bezpieczeństwa *sensu largo*”⁶. Porządek publiczny to stan polegający na przestrzeganiu pewnych zasad, form i nakazów, których nieprzestrzeganie w warunkach zbiorowego współżycia ludzi narażałoby ich na niebezpieczeństwa i uciążliwości, nawet pomimo braku złych zamiarów u osób, które by tych zasad, form i nakazów nie przestrzegały⁷. Z kolei bezpieczeństwo obywateli, rozumiane jako normalne ich funkcjonowanie bez obaw o mienie, zdrowie i życie swoje i najbliższych, jest elementem koniecznym, warunkującym bezpieczeństwo *sensu largo*, czyli bezpieczeństwo publiczne.

2. POWOŁYWANIE STRAŻY GMINNYCH

Jedną z form realizacji zadań własnych w zakresie ochrony porządku publicznego i bezpieczeństwa obywateli jest prawo gminy do utworzenia straży gminnej. W ten sposób realizuje się zasada samorządności, zgodnie z którą przedstawiciele lokalnej wspólnoty, mając najlepsze rozeznanie istniejących potrzeb i możliwości ich zaspokojenia, sami decydują przede wszystkim o konieczności utworzenia straży gminnej, a także o jej celach, zadaniach, zakresie uprawnień i obowiązków. Aktualnie podstawę prawną tworzenia i działania straży gminnych stanowi ustawa z dnia 29 sierpnia 1997 r. o strażach gminnych⁸. Zgodnie z art. 1 ustawy, straż gminna to samorządowa umundurowana formacja paramilitarna, której celem jest ochrona porządku publicznego na terenie gminy. W gminach, w których organem wykonawczym jest burmistrz lub prezydent miasta, straż gminna nosi nazwę „straż miejska”, przy czym różnice w nazewnictwie nie mają żadnego wpływu na zakres kompetencji straży

⁵ P. Dobosz, *Komentarz do art. 7 ustawy o samorządzie gminnym*, [w:] *Ustawa o samorządzie gminnym. Komentarz*, red. P. Chmielnicki, Warszawa 2010, s. 127.

⁶ W. K o t o w s k i, *Straże gminne. Komentarz praktyczny*, Warszawa 2004, s. 122.

⁷ Zob. A. M i s i u k, *Administracja porządku i bezpieczeństwa publicznego. Zagadnienia prawno-ustrojowe*, Warszawa 2008, s. 12-14.

⁸ Ustawa z dnia 29 sierpnia 1997 r. o strażach gminnych (tekst jedn. Dz. U. 2013, poz. 1383 [dalej cyt.: u.st.gm.]).

gminnych i straży miejskich. Lokalny charakter straży gminnych stanowi gwarancję dobrej znajomości danego terenu, rozeznania potrzeb i oczekiwań zamieszkujących go mieszkańców i sytuacji, które mogą stanowić potencjalne zagrożenie dla bezpieczeństwa i porządku publicznego w gminie.

Utworzenie straży gminnej ma charakter fakultatywny; gmina może taką formację utworzyć, ale nie ma takiego obowiązku. Fakultatywność utworzenia straży gminnej wynika z faktu, że gmina może realizować zadania związane z zapewnieniem porządku publicznego i bezpieczeństwa obywateli także w inny sposób. „Nierzadko alternatywą dla tworzenia straży gminnych może być dofinansowanie Policji ze strony jednostek samorządu terytorialnego czy wspieranie programów walki z przemocą. Realizacja obowiązku zapewnienia bezpieczeństwa oraz porządku publicznego w gminie może również wyrażać się w podejmowaniu przez jednostki samorządu terytorialnego współpracy z Policją, która polega m. in. na tworzeniu rewirów dzielnicowych oraz dodatkowych posterunków Policji”⁹. Decyzję o utworzeniu straży gminnej podejmuje samodzielnie rada gminy, na podstawie informacji o stanie porządku publicznego na terenie gminy, po zasięgnięciu opinii właściwego terytorialnie komendanta wojewódzkiego Policji, o czym zawiadamia wojewodę. Przyjęte rozwiązanie daje gminom pełną swobodę w ocenie potrzeby utworzenia straży gminnej, ponieważ opinia komendanta wojewódzkiego Policji, nawet negatywna, nie jest wiążąca. Komendant wojewódzki Policji, od dnia przedstawienia wniosku o wydanie opinii, ma na to czternaście dni. W przypadku nieotrzymania opinii, po upływie czternastu dni od dnia przedstawienia wniosku o jej wydanie, rada gminy może utworzyć straż gminną.

Gminy sąsiadujące na obszarze jednego województwa mogą zawrzeć, po zasięgnięciu opinii właściwego terytorialnie komendanta wojewódzkiego Policji, porozumienie o utworzeniu wspólnej straży. W przypadku nieotrzymania opinii, gminy sąsiadujące na obszarze jednego województwa mogą zawrzeć porozumienie o utworzeniu wspólnej straży po upływie czternastu dni od dnia przedstawienia wniosku o wydanie opinii (art. 3 ust. 1 u.st.gm.). W takim przypadku niezbędne jest zawarcie porozumienia komunalnego pomiędzy zainteresowanymi gminami w trybie art. 74 u.s.g. W porozumieniu ustala się w szczególności: 1) zasięg terytorialny działania wspólnej straży; 2) sposób jej finansowania przez zainteresowane gminy; 3) radę gminy, która nada regulamin wspólnej straży i może ją rozwiązać; 4) wójta, burmistrza lub prezydenta miasta, któremu wspólna straż będzie podlegać.

⁹ B. Kurzępa, E. Kurzępa-Czopek, *Ustawa o strażach gminnych z komentarzem*, Toruń 2011, s. 48.

Konsekwencją uprawnienia do utworzenia straży gminnej jest prawo jej rozwiązania. Rada gminy może rozwiązać straż po zasięgnięciu opinii właściwego terytorialnie komendanta wojewódzkiego Policji, o czym zawiadamia wojewodę. W przypadku nieotrzymania opinii, rada gminy może rozwiązać straż po upływie czternastu dni od dnia przedstawienia wniosku o wydanie opinii (art. 4 u.st.gm.).

3. SPOSÓB ZORGANIZOWANIA STRAŻY GMINNYCH

Straż jest jednostką organizacyjną gminy (art. 6 ust. 1 u.st.gm.), a skoro tak, to rada gminy nadaje straży gminnej regulamin, w którym określa jej strukturę organizacyjną. Rada gminy może postanowić o umiejscowieniu straży w strukturze urzędu gminy. W takim przypadku szczegółową strukturę organizacyjną straży określa regulamin straży nadawany przez wójta, burmistrza lub prezydenta miasta (art. 6 ust. 2 u.st.gm.). Regulamin straży odnosi się wyłącznie do jej struktury organizacyjnej, nie dotyczy natomiast prawnych form działania oraz kompetencji strażników.

Działalność straży gminnej jest finansowana z budżetu gminy, co oznacza, że z budżetu gminy zostaje wydzielona odpowiednia kwota i przeznaczona do dyspozycji straży. Podmiotem uprawnionym do dysponowania tymi środkami jest komendant straży, który corocznie przedstawia władzom gminy stosowane rozliczenia z poczynionych wydatków i kosztów związanych z funkcjonowaniem straży, na które składają się m.in. płace dla pracowników, koszty związane z wyposażeniem w środki transportu, środki przymusu bezpośredniego, broń palną, umundurowanie, koszty utrzymania i wyposażenia komendy straży.

Strażą kieruje komendant, zatrudniany na podstawie umowy o pracę przez wójta, burmistrza lub prezydenta miasta, który jest jego przełożonym, po zasięgnięciu opinii właściwego terytorialnie komendanta wojewódzkiego Policji. W przypadku nieotrzymania opinii wójt, burmistrz lub prezydent miasta może zatrudnić komendanta po upływie czternastu dni od dnia przedstawienia wniosku o wydanie opinii (art. 7 u.st.gm.). Należy podkreślić, że komendant straży nie jest organem w rozumieniu prawa administracyjnego¹⁰. Komendant straży wykonuje swoje zadania za pomocą Komendy Straży Gminnej.

Zgodnie z art. 9 ust. 1 u.st.gm., ogólny nadzór nad działalnością straży gminnej sprawuje wójt, burmistrz lub prezydent miasta. Fachowy nadzór nad

¹⁰ Postanowienie Naczelnego Sądu Administracyjnego z dnia 4 marca 2008 r., II FW 2/07, Lex 466164.

działalnością straży gminnych w zakresie: 1) wykonywania przez strażników przyznanym im uprawnień; 2) użycia broni palnej oraz środków przymusu bezpośredniego; 3) prowadzenia ewidencji dotyczącej: a) liczby etatów, b) wyposażenia, w tym środków przymusu bezpośredniego, broni palnej, urządzeń samoczynnie ujawniających i rejestrujących naruszenia przepisów ruchu drogowego, środków technicznych służących do obserwowania i rejestrowania obrazu zdarzeń w miejscach publicznych, pojazdów, c) wyników działania straży – sprawuje, w imieniu wojewody, komendant wojewódzki Policji. Wojewoda sprawuje nadzór przez:

- 1) okresowe lub doraźne kontrole, obejmujące całość lub część spraw poddanych nadzorowi;
- 2) wydawanie zaleceń pokontrolnych oraz kontrolę prawidłowości i terminowości ich realizacji;
- 3) podejmowanie innych czynności zmierzających do usunięcia stwierdzonych uchybień i zapobieżenia ich powstawaniu.

Informacje o danych zawartych w ewidencji: a) liczby etatów, b) wyposażenia, w tym środków przymusu bezpośredniego, broni palnej, urządzeń samoczynnie ujawniających i rejestrujących naruszenia przepisów ruchu drogowego, środków technicznych służących do obserwowania i rejestrowania obrazu zdarzeń w miejscach publicznych, pojazdów, c) wyników działania straży, komendanci straży, do dnia 31 stycznia każdego roku, przekazują właściwemu terytorialnie komendantowi wojewódzkiemu Policji, który z kolei, do końca lutego każdego roku, przekazuje wojewodzie zbiorcze informacje z obszaru całego województwa. Natomiast wojewoda, do dnia 15 marca każdego roku, dane z obszaru całego województwa przekazuje ministrowi właściwemu do spraw wewnętrznych (art. 9 b u.st.gm.).

4. ZADANIA STRAŻY GMINNYCH

Straż gminna wykonuje zadania w zakresie ochrony porządku publicznego wynikające z ustaw i aktów prawa miejscowego (art. 10 ust. 1 u.st.gm.). W praktyce oznacza to, że do zakresu zadań straży gminnych należą zadania związane z ochroną porządku publicznego na terenie gminy, wynikające także z innych ustaw i aktów prawa miejscowego, których przedmiotem jest zapewnienie porządku publicznego w różnych sferach życia. Z uwagi na służebną rolę wobec społeczności lokalnej, straż gminna zobowiązana jest wykonywać swoje zadania z poszanowaniem godności i praw obywateli (art. 1 ust. 2 u.st.gm.).

Zgodnie z art. 11 ust. 1 u.st.gm., do zadań straży gminnej należy w szczególności:

- 1) ochrona spokoju i porządku w miejscach publicznych;
- 2) czuwanie nad porządkiem i kontrola ruchu drogowego – w zakresie określonym w przepisach o ruchu drogowym;
- 3) kontrola publicznego transportu zbiorowego – w zakresie określonym w art. 45 ust. 1 ustawy z dnia 16 grudnia 2010 r. o publicznym transporcie zbiorowym;
- 4) współdziałanie z właściwymi podmiotami w zakresie ratowania życia i zdrowia obywateli, pomocy w usuwaniu awarii technicznych i skutków klęsk żywiołowych oraz innych miejscowych zagrożeń;
- 5) zabezpieczenie miejsca przestępstwa, katastrofy lub innego podobnego zdarzenia albo miejsc zagrożonych takim zdarzeniem przed dostępem osób postronnych lub zniszczeniem śladów i dowodów, do momentu przybycia właściwych służb, a także ustalenie, w miarę możliwości, świadków zdarzenia;
- 6) ochrona obiektów komunalnych i urzędzeń użyteczności publicznej;
- 7) współdziałanie z organizatorami i innymi służbami w ochronie porządku podczas zgromadzeń i imprez publicznych;
- 8) doprowadzanie osób nietrzeźwych do izby wytrzeźwień lub miejsca ich zamieszkania, jeżeli osoby te zachowaniem swoim dają powód do zgorszenia w miejscu publicznym, znajdują się w okolicznościach zagrażających ich życiu lub zdrowiu albo zagrażają życiu i zdrowiu innych osób;
- 9) informowanie społeczności lokalnej o stanie i rodzajach zagrożeń, a także inicjowanie i uczestnictwo w działaniach mających na celu zapobieganie popełnianiu przestępstw i wykroczeń oraz zjawiskom kryminogennym i współdziałanie w tym zakresie z organami państwowymi, samorządowymi i organizacjami społecznymi;
- 10) konwojowanie dokumentów.

Z art. 10 a u.st.gm. wynika, że straż gminna w celu realizacji ustawowych zadań może przetwarzać dane osobowe, z wyłączeniem danych ujawniających pochodzenie rasowe lub etniczne, poglądy polityczne, przekonania religijne lub filozoficzne, przynależność wyznaniową, partyjną lub związkową, jak również danych o stanie zdrowia, kodzie genetycznym, nałogach lub życiu seksualnym, bez wiedzy i zgody osoby, której dane te dotyczą, a uzyskane: 1) w wyniku wykonywania czynności podejmowanych w postępowaniu w sprawach

o wykroczenia, 2) z rejestrów, ewidencji i zbiorów, do których straż posiada dostęp na podstawie odrębnych przepisów.

W związku z realizacją zadań straży gminnej przysługuje prawo do obserwowania i rejestrowania przy użyciu środków technicznych obrazu zdarzeń w miejscach publicznych w przypadku, kiedy jest to niezbędne do wykonywania zadań oraz w celu:

- 1) utrwalania dowodów popełnienia przestępstwa lub wykroczenia;
- 2) przeciwdziałania przypadkom naruszania spokoju i porządku w miejscach publicznych;
- 3) ochrony obiektów komunalnych i urzędów użyteczności publicznej.

Straż gminna realizuje prawo do obserwowania i rejestrowania przy użyciu środków technicznych obrazu zdarzeń w miejscach publicznych w dwojaki sposób: zdalnie – przy użyciu urządzeń umożliwiających przekazywanie obrazu zdarzeń na odległość; bezpośrednio – w przypadku prowadzenia przez strażnika gminnego obserwacji i rejestracji obrazu w miejscu zdarzenia. Zarejestrowany obraz zdarzeń, niezawierający dowodów pozwalających na wszczęcie postępowania karnego albo postępowania w sprawach o wykroczenia lub dowodów mających znaczenie dla tych postępowania, przechowuje się przez okres nie krótszy niż 20 dni od daty dokonania nagrania i nie dłuższy niż 60 dni, a następnie podlega on zniszczeniu. Zagadnienia te szczegółowo reguluje rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 16 grudnia 2009 r. w sprawie sposobu obserwowania i rejestrowania przy użyciu środków technicznych obrazu zdarzeń w miejscach publicznych przez straż gminną (miejską) (Dz. U. 2009, Nr 220, poz. 1720).

Wprawdzie straże gminne powoływane są przede wszystkim do ochrony porządku publicznego na terenie gminy, to jednak już tylko z pobieżnego przeglądu nałożonych na nie zadań wynika, że wiele z nich wpływa także, czy to bezpośrednio czy pośrednio, na ochronę bezpieczeństwa publicznego. Tym samym, siłą rzeczy, straż gminna przejmuje część zadań Policji, wchodząc w rolę policji municypalnej. Potwierdza to rosnąca stale liczba oddziałów straży granicznej. Obecnie pracownicy straży gminnej to druga pod względem liczebności, po Policji, siła porządkowa w kraju¹¹. A to z kolei nie pozostaje bez

¹¹ Na dzień 31 grudnia 2012 r. na terenie kraju funkcjonowało łącznie 596 oddziałów straży gminnych i miejskich, w których zatrudnionych było w sumie prawie 11 480 osób, w tym 9790 strażników gminnych (85% etatów) i 1690 (15% etatów) pracowników administracyjnych (stanowiska urzędnicze, pomocnicze i obsługi technicznej). Należy podkreślić, że pracownicy administracyjni niebędący strażnikami, są uprawnieni do wykonywania szeregu czynności, które mają bezpośredni związek z ochroną porządku publicznego na terenie gminy, *Informacja o działalności straży gminnych (miejskich) w 2012 r. oraz współpracy straży z Policją, Departament*

wpływu na poprawę stanu bezpieczeństwa i porządku publicznego, i to już nie tylko w wymiarze lokalnym.

5. ZAKRES UPRAWNIENÍ I OBOWIĄZKÓW STRAŻNIKÓW GMINNYCH

Zadania straży gminnej wykonują pracownicy straży zwani strażnikami. Wykonując zadania nałożone na straż gminną, strażnik ma prawo do:

- 1) udzielania pouczeń, zwracania uwagi, ostrzegania lub stosowania innych środków oddziaływania wychowawczego;
- 2) legitymowania osób w uzasadnionych przypadkach w celu ustalenia ich tożsamości;
- 3) ujęcia osób stwarzających w sposób oczywisty bezpośrednie zagrożenie dla życia lub zdrowia ludzkiego, a także dla mienia i niezwłocznego doprowadzenia do najbliższej jednostki Policji;
- 4) dokonywania kontroli osobistej, przeglądania zawartości podręcznych bagaży osoby:
 - a) w przypadku istnienia uzasadnionego podejrzenia popełnienia czynu zabronionego pod groźbą kary,
 - b) w związku z ujęciem osób stwarzających w sposób oczywisty bezpośrednie zagrożenie dla życia lub zdrowia ludzkiego, a także dla mienia,
 - c) w związku z doprowadzaniem osób nietrzeźwych do izby wytrzeźwień lub miejsca ich zamieszkania, jeżeli osoby te zachowaniem swoim dają powód do zgorszenia w miejscu publicznym, znajdują się w okolicznościach zagrażających ich życiu lub zdrowiu albo zagrażają życiu i zdrowiu innych osób, jeżeli zachodzi uzasadnione podejrzenie, że osoba, wobec której czynności te są podejmowane, posiada przy sobie niebezpieczne przedmioty dla życia lub zdrowia ludzkiego;
- 5) nakładania grzywien w postępowaniu mandatowym za wykroczenia określone w trybie przewidzianym przepisami o postępowaniu w sprawach o wykroczenia;
- 6) dokonywania czynności wyjaśniających, kierowania wniosków o ukaranie do sądu, oskarżania przed sądem i wnoszenia środków

- odwoławczych – w trybie i zakresie określonymi w kodeksie postępowania w sprawach o wykroczenia;
- 7) usuwania pojazdów i ich unieruchamiania przez blokowanie kół w przypadkach, zakresie i trybie określonych w przepisach o ruchu drogowym;
 - 8) wydawania poleceń;
 - 9) żądania niezbędnej pomocy od instytucji państwowych i samorządowych;
 - 10) zwracania się, w nagłych przypadkach, o pomoc do jednostek gospodarczych, prowadzących działalność w zakresie użyteczności publicznej oraz organizacji społecznych, jak również do każdej osoby o udzielenie doraźnej pomocy na zasadach określonych w ustawie o Policji.

Zakres tych uprawnień jest stosunkowo szeroki, wiele z nich ma charakter władczy i sytuuje straże gminne niedaleko od formacji policyjnych¹². Uprawnienia straży gminnych, które mają charakter policyjny, wskazują, że działają one nie tylko dla ochrony porządku publicznego na obszarze gminy, ale mają znacznie szerszy kontekst – służąc wspólnocie lokalnej, służą także realizacji zadań publicznych w skali całego państwa, którego lokalna wspólnota jest integralną częścią.

W związku z wykonywaniem swoich zadań straż współpracuje z Policją. W tym celu wójt, burmistrz lub prezydent miasta może zawierać z właściwym terytorialnie komendantem Policji porozumienie o współpracy straży i Policji (art. 9 ust. 4 u.st.gm.). Współpraca Policji i straży polega w szczególności na:

- 1) stałej wymianie informacji o zagrożeniach występujących na określonym terenie w zakresie bezpieczeństwa ludzi i mienia, spokoju i porządku publicznego;
- 2) zorganizowaniu systemu łączności Policji i straży, uwzględniającego lokalne potrzeby i możliwości oraz zapewniającego utrzymanie stałej łączności między jednostkami Policji i straży;
- 3) koordynowaniu rozmieszczenia służb policyjnych i straży, z uwzględnieniem zagrożeń występujących na danym terenie;
- 4) wspólnym prowadzeniu działań porządkowych w celu zapewnienia spokoju i porządku w miejscach zgromadzeń, imprez artystycznych, rozrywkowych i sportowych, a także w innych miejscach publicznych;
- 5) organizowaniu wspólnych szkoleń oraz ćwiczeń policjantów i strażników gminnych;

¹² B. Kurzępa, *Uprawnienia straży gminnych – rzeczywista potrzeba czy nadmiar kompetencji*, [w:] *Służby i formacje mundurowe w systemie bezpieczeństwa wewnętrznego Rzeczypospolitej Polskiej*, red. E. Ura, S. Pieprzny, Rzeszów 2010, s. 236.

- 6) wymianie informacji w zakresie obserwowania i rejestrowania przy użyciu środków technicznych obrazu zdarzeń w miejscach publicznych.

Wspólne działanie ma na celu optymalne wykorzystanie sił i środków obydwu tych formacji w celu wykorzystania znajdujących się w ich dyspozycji sił i środków jak najbardziej efektywnie¹³. Bez współpracy, opartej na zasadzie partnerstwa, niemożliwe będzie osiągnięcie widocznych i trwałych rezultatów wspólnych działań w zakresie ochrony bezpieczeństwa i porządku publicznego. Z obowiązku współpracy wynika, że stráže gminne nie są i nie mogą być postrzegane jako formacje konkurencyjne wobec Policji, ale jako istotne wsparcie dla podejmowanych przez nią działań w obszarach, w których posiadane przez nią siły i środki są niewystarczające albo niekonieczne.

Zgodnie z art. 14 ust. 1 u.st.gm. w przypadku konieczności podjęcia co najmniej jednego z następujących działań:

- 1) wyegzekwowania wymaganego prawem zachowania zgodnie z wydanym przez uprawnionego poleceniem;
- 2) odparcia bezpośredniego, bezprawnego zamachu na życie, zdrowie lub wolność uprawnionego lub innej osoby;
- 3) przeciwdziałania czynnościom zmierzającym bezpośrednio do zamachu na życie, zdrowie lub wolność uprawnionego lub innej osoby;
- 4) przeciwdziałania naruszeniu porządku lub bezpieczeństwa publicznego;
- 5) przeciwdziałania bezpośredniemu zamachowi na ochraniające przez uprawnionego obszary, obiekty lub urządzenia;
- 6) ochrony porządku lub bezpieczeństwa na obszarach lub w obiektach chronionych przez uprawnionego;
- 7) przeciwdziałania niszczeniu mienia;
- 8) zapewnienia bezpieczeństwa konwoju lub doprowadzenia;
- 9) ujęcia osoby, udaremnienia jej ucieczki lub pościgu za tą osobą;
- 10) pokonania biernego oporu;
- 11) pokonania czynnego oporu;
- 12) przeciwdziałania czynnościom zmierzającym do autoagresji.

Strażnik może użyć lub wykorzystać środki przymusu bezpośredniego w postaci: siły fizycznej, kajdanek zakładanych na ręce, pałki służbowej, psa służbowego, chemicznych środków obezwładniających – ręcznych miotaczy substancji obezwładniających oraz przedmiotów przeznaczonych do

¹³ Zob. G. Stanejko, *Współpraca Policji ze strażami miejskimi w świetle praktyki i obowiązujących przepisów prawa. Wybrane zagadnienia*, [w:] *Straże miejskie w systemie organów odpowiedzialnych za bezpieczeństwo i porządek publiczny* (Studia i materiały), red. J. Liszewski, Szczytno 1996, s. 42.

obezwładniania osób za pomocą energii elektrycznej, o których mowa w art. 12 ustawy z dnia 24 maja 2013 r. o środkach przymusu bezpośredniego i broni palnej¹⁴.

Szczególnym środkiem przymusu jest broń palna, której strażnik może użyć lub wykorzystać (art. 14 ust. 2 u.st.gm.) w przypadku konieczności:

- 1) odparcia bezpośredniego, bezprawnego zamachu na: a) życie, zdrowie lub wolność uprawnionego lub innej osoby albo konieczności przeciwdziałania czynnościom zmierzającym bezpośrednio do takiego zamachu, b) ważne obiekty, urządzenia lub obszary albo konieczności przeciwdziałania czynnościom zmierzającym bezpośrednio do takiego zamachu, c) bezpieczeństwo konwoju lub doprowadzenia; albo
- 2) konieczności przeciwstawienia się osobie:
 - a) niepodporządkowującej się wezwaniu do natychmiastowego porzucenia broni, materiału wybuchowego lub innego niebezpiecznego przedmiotu, którego użycie może zagrozić życiu, zdrowiu lub wolności uprawnionego lub innej osoby,
 - b) która usiłuje bezprawnie odebrać broń palną uprawnionemu lub innej osobie uprawnionej do jej posiadania, oraz w przypadku
- 3) konieczności zaalarmowania lub wezwania pomocy;
- 4) unieszkodliwienia zwierzęcia, którego zachowanie zagraża bezpośrednio życiu lub zdrowiu uprawnionego lub innej osoby;
- 5) oddania strzału ostrzegawczego.

Ponadto, wobec zwierzęcia, którego zachowanie zagraża bezpośrednio życiu lub zdrowiu strażnika, lub innej osoby, strażnik może wykorzystać także środek przymusu bezpośredniego w postaci siatki obezwładniającej (art. 14 ust. 3 u.st.gm.).

Użycie i wykorzystanie środków przymusu bezpośredniego i broni palnej oraz dokumentowanie tego użycia i wykorzystania odbywa się na zasadach określonych w ustawie z dnia 24 maja 2013 r. o środkach przymusu bezpośredniego i broni palnej.

Stosownie do postanowień art. 15 ust. 1 u.st.gm. strażę gminne mogą posiadać broń palną oraz paralizatory elektryczne o średniej wartości prądu w obwodzie przekraczającej 10 mA na podstawie świadectw broni, wydawanych na zasadach określonych w art. 29 oraz art. 31 ust. 1 ustawy z dnia 21 maja 1999 r. o broni i amunicji (tekst jedn.: Dz. U. 2012, poz. 576 z późn. zm.). Dopuszczenie strażnika do wykonywania zadań z bronią palną bojową i paralizatorem

¹⁴ Ustawa z dnia 24 maja 2013 r. o środkach przymusu bezpośredniego i broni palnej (Dz. U. 2013, poz. 628).

elektrycznym następuje na wniosek komendanta straży w drodze decyzji administracyjnej wydanej przez właściwy organ Policji. Strażnicy otrzymują broń palną i paralizatory tylko na czas wykonywania zadań służbowych, po ich ukończeniu muszą je zdać.

Dopuszczenie strażnika do wykonywania zadań z bronią palną i paralizatorami elektrycznymi o średniej wartości prądu w obwodzie przekraczającej 10 mA, następuje na wniosek komendanta straży, w drodze decyzji administracyjnej wydanej przez właściwy organ Policji (art. 16 ust. 1 u.st.gm.). Wyposażenie strażnika w broń palną ma miejsce wtedy, kiedy poleci to komendant straży i to tylko na czas wykonywania zadania uzasadniającego posiadanie broni palnej, w związku z ochroną: 1) obiektów komunalnych i urzędów użyteczności publicznej; 2) konwojowania dokumentów, przedmiotów wartościowych lub wartości pieniężnych na potrzeby gminy. Wyposażenie strażnika w broń palną ma charakter fakultatywny, co oznacza, że nie w każdym przypadku na wyposażeniu strażnika musi znaleźć się broń palna. Zadania, o których mowa, mogą być wykonywane także bez broni palnej; decyzję w tym przedmiocie podejmuje komendant straży, kierując się istniejącymi zagrożeniami.

Użycie broni palnej bojowej powinno następować w sposób wyrządzający możliwie najmniejszą szkodę osobie, przeciwko której użyto broni, i nie może zmierzać do pozbawienia jej życia, a także narażać na niebezpieczeństwo utraty życia lub zdrowia innych osób. Strażnik, który podjął decyzję o użyciu broni palnej, powinien postępować ze szczególną rozważą, traktując broń jako ostateczny środek działania.

Strażnik podczas wykonywania czynności służbowych jest zobowiązany nosić umundurowanie, legitymację służbową, znak identyfikacyjny oraz emblemat gminny (art. 21 ust. 1 u.st.gm.). Podczas wykonywania czynności służbowych zobowiązany jest przedstawić się imieniem i nazwiskiem, a ponadto na żądanie osoby, której czynności te dotyczą, okazać jej legitymację służbową w sposób umożliwiający odczytanie i zanotowanie nazwiska strażnika oraz organu, który wydał legitymację (art. 22 u.st.gm.). Strażnik jest obowiązany nosić przedmioty umundurowania w sposób nienaruszający godności munduru oraz zgodnie z ich przeznaczeniem. Szczegółowy opis umundurowania, dystynkcji, legitymacji, znaków identyfikacyjnych strażników gminnych oraz warunki i sposób ich noszenia określa rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 28 lipca 1998 r. w sprawie umundurowania, legitymacji, dystynkcji i znaków identyfikacyjnych strażników gminnych (miejskich) (Dz. U. 1998, Nr 112, poz. 713 z późn. zm.).

Należy podkreślić, że od 16 czerwca 2012 r. na mocy rozporządzenia Ministra Transportu, Budownictwa i Gospodarki Morskiej z dnia 27 kwietnia 2012 r.

zmieniającego rozporządzenie w sprawie warunków technicznych pojazdów oraz zakresu ich niezbędnego wyposażenia (Dz. U. 2012, poz. 525) dodany został art. 32 b określający wygląd pojazdów straży gminnych. Nowy przepis zobligował do ujednoczenia wyglądu pojazdów zarejestrowanych po raz pierwszy po 1 lipca 2012 r. Do tej pory, z uwagi na brak odpowiednich przepisów, wygląd pojazdów straży gminnych był dowolny. Wprowadzenie jednolitego oznakowania pojazdów straży gminnych w skali całego państwa jest niezwykle istotne, nie tyle ze względu na ułatwienie jednoznacznego identyfikowania takich pojazdów, ile z uwagi na fakt, że mogą one poruszać się po drogach jako pojazdy uprzywilejowane.

W związku z wykonywaniem czynności służbowych strażnik korzysta z ochrony prawnej przewidzianej dla funkcjonariuszy publicznych (art. 23 u.st.gm.). Szczególną odpowiedzialność prawodawca przewiduje za popełnienie przestępstwa naruszenia nietykalności cielesnej (art. 222 k.k.)¹⁵, czynną napaść (art. 223 k.k.), wywieranie wpływu na czynności służbowe (art. 224 § 2 k.k.), znieważenie strażnika lub osoby do pomocy mu przybranej, podczas i w związku z wykonywaniem obowiązków służbowych (art. 226 k.k.). Wszystkie te przestępstwa ścigane są z oskarżenia publicznego, czyli z urzędu przez prokuratora. Ochrona prawokarna strażnika ma nie tylko chronić go przed agresywnymi zachowaniami osób naruszających porządek publiczny, ale także zabezpieczyć prawidłowy przebieg wykonywanej przez niego czynności służbowej bądź warunki niezbędne do jej efektywnego wykonania.

Z uwagi na charakter zadań wykonywanych przez straż gminną i zakres uprawnień przyznanych strażnikom gminnym, prawodawca wymaga od nich spełnienia nie tylko warunków formalnych, ale i moralnych. Stosownie do postanowień art. 24 u.st.gm. strażnikiem może być osoba, która spełnia łącznie następujące kryteria: 1) posiada obywatelstwo polskie; 2) ukończyła 21 lat; 3) korzysta z pełni praw publicznych; 4) posiada co najmniej wykształcenie średnie; 5) cieszy się nienaganną opinią; 6) jest sprawna pod względem fizycznym i psychicznym; 7) nie była skazana prawomocnym wyrokiem sądu za ścigane z oskarżenia publicznego i umyślnie popełnione przestępstwo lub przestępstwo skarbowe; 8) ma uregulowany stosunek do służby wojskowej. Wymagana od strażnika sprawność fizyczna i psychiczna podlega weryfikacji podczas obowiązkowych badań lekarskich i psychologicznych kandydatów ubiegających się o pracę w straży gminnej (art. 24 a ust. 1 u.st.gm.). Szczegółowo kwestię tę określa rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 5 sierpnia 2010 r.

¹⁵ Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny (Dz. U. Nr 88, poz. 553 z późn. zm.) [dalej cyt.: k.k.].

w sprawie badań psychologicznych strażników gminnych (miejskich) (Dz. U. 2010, Nr 150, poz. 1012).

Strażnika zatrudnia się po raz pierwszy na czas określony nie dłuższy niż dwanaście miesięcy, w ramach którego odbywa szkolenie podstawowe. Szkolenie podstawowe kończy się egzaminem, który przeprowadza komisja egzaminacyjna powoływana przez właściwego terytorialnie komendanta wojewódzkiego Policji. Po ukończeniu z wynikiem pozytywnym szkolenia podstawowego można zatrudnić strażnika na czas określony nie dłuższy niż trzy lata albo od razu na czas nieokreślony. W uzasadnionych przypadkach można odstąpić od zatrudnienia strażnika na czas określony, jeżeli ma on odpowiednie przygotowanie do pracy w straży (art. 25 u.st.gm.). Z dniem zatrudnienia strażnik składa pisemne ślubowanie następującej treści: „Ślubuję uroczyście służyć Państwu i wspólnocie lokalnej, chronić porządek publiczny i bezpieczeństwo ludzi, przestrzegać porządku prawnego i dyscypliny służbowej, dbać o etykę i dobre imię służby”. Ślubowanie może być również złożone z dodaniem słów: „Tak mi dopomóż Bóg” (art. 26 u.st.gm.).

Obowiązki strażnika określa art. 27 ustawy, do których zalicza: 1) przestrzeganie prawa, rzetelne, bezstronne i terminowe wykonywanie poleceń przełożonych; 2) poszanowanie powagi, honoru, godności obywateli i własnej; 3) zachowanie tajemnicy prawnie chronionej; 4) podejmowanie interwencji w sytuacjach zagrożenia życia, zdrowia lub mienia, a także w przypadku naruszenia dóbr osobistych ludzi; 5) zachowanie uprzejmości i życzliwości w kontaktach z obywatelami, przełożonymi, podwładnymi oraz współpracownikami; 6) stałe podnoszenie kwalifikacji zawodowych; 7) zachowanie się z godnością w czasie pracy i poza nią.

Strażnik, który wzorowo wykonuje obowiązki, przejawia inicjatywę w działaniach, doskonali swoje kwalifikacje zawodowe, może uzyskać: 1) pochwałę; 2) nagrodę pieniężną; 3) przeniesienie na wyższe stanowisko; 4) przedstawienie do odznaczenia; 5) usunięcie z akt osobowych zapisu o uprzednio wymierzonej karze dyscyplinarnej.

Zgodnie z art. 29 a u.st.gm., obowiązki pracownicze strażnika powinny być ustalone w sposób pozwalający na ich wykonanie w ramach przeciętnie 40 godzin w pięciodniowym tygodniu pracy w 4-miesięcznym okresie rozliczeniowym. Tygodniowy czas pracy strażnika, łącznie z pracą w godzinach nadliczbowych, nie może przekraczać przeciętnie 48 godzin w 4-miesięcznym okresie rozliczeniowym. Strażnikowi przysługuje w każdym tygodniu nieprzerwany odpoczynek w wymiarze nie krótszym niż 35 godzin oraz nieprzerwany odpoczynek dobowy w wymiarze nie krótszym niż 11 godzin z wyjątkiem

sytuacji, które wymagają podjęcia środków do ochrony życia lub zdrowia obywateli, a także bezpieczeństwa zbiorowości, w szczególności w związku z powszechnym zagrożeniem bezpieczeństwa publicznego, katastrofą, klęską żywiołową lub przestępstwem o charakterze terrorystycznym. W zamian za czas przepracowany w godzinach nadliczbowych, strażnikowi przysługuje w tym samym wymiarze, w okresie rozliczeniowym, czas wolny od pracy albo może mu zostać przyznany dodatek do wynagrodzenia.

W straży gminnej zostały ustanowione następujące stanowiska strażnicze: 1) aplikant; 2) młodszy strażnik; 3) strażnik; 4) starszy strażnik; 5) młodszy specjalista; 6) specjalista; 7) starszy specjalista; 8) młodszy inspektor; 9) inspektor; 10) starszy inspektor; 11) zastępca kierownika; 12) kierownik; 13) zastępca naczelnika; 14) naczelnik; 15) zastępca komendanta; 16) komendant straży. Stanowiska określone w art. 8 a u.st.gm. są jednocześnie stanowiskami urzędniczymi w rozumieniu art. 2 ust. 3 ustawy z dnia 21 listopada 2008 r. o pracownikach samorządowych (Dz. U. 2008, Nr 223, poz. 1458 z późn. zm.).

Wynagrodzenie strażników miejskich reguluje rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 18 marca 2009 r. o wynagrodzeniu pracowników samorządowych (tekst jedn.: Dz. U. 2013, poz. 1050 z późn. zm.), które określa kategorie szeregowania stanowisk – im wyższa kategoria, tym wyższa punktacja, decydująca o wysokości pensji. W praktyce jednak zarobki zależą od zamożności gminy, co znajduje swój wyraz w budżecie gminy, a dokładniej – w tej jego części, która dotyczy finansowania straży gminnej. Dlatego też zarobki strażników gminnych są zróżnicowane i wprost proporcjonalne do wielkości i zamożności gminy, w której pełnią służbę. Do pensji należą się różne premie i dodatki. Jest ich sporo, ale praktycznie w każdym mieście ich wysokość, warunki przyznawania i charakter zależną od lokalnych przepisów.

*

Podsumowując, należy stwierdzić, że działalność straży gminnych w zakresie ochrony bezpieczeństwa i porządku publicznego ma charakter subsydiarny w stosunku do organów administracji rządowej, wśród których największą rolę odgrywa Policja. Niemniej straże gminne dobrze wpisują się w zadania związane z ochroną bezpieczeństwa i porządku publicznego na terenie gminy, zwiększając poczucie bezpieczeństwa i wpływając na zapobieganie naruszeniom prawa. Głównym atutem w działalności straży gminnych jest ich stała obecność na ulicach miast, co daje mieszkańcom poczucie bezpieczeństwa oraz wpływa dyscyplinująco na ich zachowania.

Skuteczność realizacji zadań nałożonych na straże gminne zależy od zakresu przyznaných im uprawnień, a te w ciągu niemal 25 lat ich funkcjonowania ulegały systematycznemu poszerzaniu, i z pewnością proces ten jeszcze się nie zakończył. Uprawnienia straży gminnych pozostają w ścisłej zależności do nakładanych na nie zadań, co oznacza, że wraz z nakładaniem na nie coraz to nowych zadań będą one dalej ewoluowały. Wiąże się z tym jednak niebezpieczeństwo albo bezpośredniego przerzucania, albo odstępowania przez Policję od realizacji nałożonych na nią części zadań związanych z zapewnieniem bezpieczeństwa i porządku publicznego. Rozwiązanie takie można byłoby zaakceptować jedynie wtedy, kiedy tworzenie straży gminnych byłoby obligatoryjne, a wraz z poszerzaniem jej zadań – zmieniłby się sposób finansowania straży gminnych. Nie sposób zaakceptować sytuacji powierzenia gminom nowych zadań bez jednoczesnego zagwarantowania im źródeł ich finansowania.

Pomimo to, że idea powoływania straży gminnych na dobre już zakorzeniła się w świadomości społecznej, istnieją gminy, w których organy samorządowe uznały, że nie ma potrzeby powoływania straży gminnej. Są też i takie, w których początkowo powołane i działające straże gminne zostały rozwiązane, ponieważ uznano je za zbędny element ochrony bezpieczeństwa i porządku publicznego w gminie, a przede wszystkim niepotrzebne obciążenie dla jej budżetu. Nie da się ukryć, że proces ubożenia gmin bądź powtarzające się kryzysy gospodarcze, w których pierwszeństwo uzyskują czynniki ekonomiczne, liczone wskaźnikami opłacalności, może doprowadzić do odwrotu od idei powoływania straży gminnych i w konsekwencji nasilenia się tendencji do likwidowania już istniejących oddziałów straży gminnych¹⁶. W tym kontekście należy zauważyć, że w gminach, w których funkcjonują straże gminne, zasadna byłaby racjonalizacja stanu osobowego poprzez proporcjonalne odniesienie liczby strażników do liczby mieszkańców gminy oraz dostosowanie czasu pracy i organizacji służby do lokalnych potrzeb i warunków.

Straż gminna pełni rolę służebną wobec wspólnoty lokalnej, co oznacza, że jej działalność nie powinna mieć charakteru restrykcyjnego, właściwego Policji. Tymczasem nie sposób nie odnieść wrażenia, że działalność straży gminnych nadmiernie koncentruje się na realizacji tych zadań, z którymi wiąże się

¹⁶ Rok 2012 był kolejnym rokiem, w którym systematycznie spadała liczba zatrudnionych strażników. W 2011 r. straże gminne liczyły 9833 strażników, w 2012 r., pomimo wzrostu liczby oddziałów straży gminnych (o 22), liczba strażników spadła do 9790. Należy jednak zauważyć, że odwrotna sytuacja wystąpiła w przypadku zatrudnienia pracowników administracyjnych, o ile w 2011 r. zatrudnionych było 1425 osób, o tyle w 2012 r. już 1690 osób, *Informacja o działalności straży gminnych (miejskich) w 2012 r.*

możliwość zwiększenia dochodów gmin¹⁷. Nie można nie zauważyć swego rodzaju nadaktywności strażników w bezwzględnym reagowaniu na całkiem błahе przypadki naruszenia przepisów o ruchu drogowym, kończące się unieruchamianiem pojazdów poprzez zastosowanie urządzeń do blokowania kół lub usuwaniem pojazdów z drogi, co powoduje negatywne nastawienie mieszkańców gminy do tego rodzaju praktyk i w konsekwencji mało przychylny stosunek do strażników miejskich. Z drugiej strony, strażnicy unikają podejmowania interwencji w sprawach bardziej skomplikowanych, a wymagających zdecydowanej reakcji i szybkich działań ukierunkowanych na walkę z hałasem, spożywaniem alkoholu w miejscach niedozwolonych, ochronę zieleni i urządzeń gminnych czy zaśmiecaniem przestrzeni publicznej, w tym także przez psy. Wszystko to przekłada się na skuteczność wykonywania zadań związanych z zagwarantowaniem porządku publicznego i bezpieczeństwa obywateli. Strażnicy, wykonując nałożone na nich zadania, muszą mieć świadomość służby lokalnej wspólnocie, która oczekuje od nich większego zaangażowania w jej sprawy oraz zrozumienia potrzeb i oczekiwań, co wymaga indywidualnego podejścia do każdego przypadku i szczególnej ostrożności w sięganiu po środki o charakterze represyjnym.

BIBLIOGRAFIA

Akty normatywne i orzecznictwo

Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. (Dz. U. 1997, Nr 78, poz. 483 z późn.zm.).

Ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (tekst jedn.: Dz. U. 2013, poz. 594 z późn.zm.).

Ustawa z dnia 29 sierpnia 1997 r. o strażach gminnych (tekst jedn.: Dz. U. 2013, poz. 1383).

Ustawa z dnia 24 maja 2013 r. o środkach przymusu bezpośredniego i broni palnej (Dz. U. 2013, poz. 628).

Postanowienie Naczelnego Sądu Administracyjnego z dnia 4 marca 2008 r., II FW 2/07, Lex 466164.

Literatura

B a n a s z a k B.: Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej. Komentarz, Warszawa 2012.

D o b o s z P.: Komentarz do art. 7 ustawy o samorządzie gminnym, [w:] Ustawa o samorządzie gminnym. Komentarz, red. P. Chmielnicki, Warszawa 2010, s. 126-168.

¹⁷ Strażnicy gminni w 2012 r. nałożyli 1 803 722 grzywien w drodze mandatu karnego, na łączną sumę 241 682 180, 50 zł, z czego najwięcej za wykroczenia przeciwko bezpieczeństwu w komunikacji – 1 462 072, co stanowi około 81% wszystkich sankcji w postępowaniu mandatowym, *Informacja o działalności straży gminnych (miejskich) w 2012 r.*

- Informacja o działalności straży gminnych (miejskich) w 2012 r. oraz współpracy straży z Policją, Departament Nadzoru MSW, Warszawa 2013, [w:] <http://bip.msw.gov.pl/bip/komunikaty/22307,Informacja-o-dzialalnosci-strazy-gminnych-miejskich-w-2012-r-oraz-o-wspolpracy-s.html> [dostęp: 30.12.2013].
- K o t o w s k i W.: Straże gminne. Komentarz praktyczny, Warszawa 2004.
- K u r z ę p a B.: Uprawnienia straży gminnych – rzeczywista potrzeba czy nadmiar kompetencji, [w:] Służby i formacje mundurowe w systemie bezpieczeństwa wewnętrznego Rzeczypospolitej Polskiej, red. E. Ura, S. Pieprzny, Rzeszów 2010, s. 234-240.
- K u r z ę p a B., K u r z ę p a - C z o p e k E.: Ustawa o strażach gminnych z komentarzem, Toruń 2011.
- M i s i u k A.: Administracja porządku i bezpieczeństwa publicznego. Zagadnienia prawno-ustrojowe, Warszawa 2008.
- S t a h l M.: Samorząd terytorialny a państwo, „Studia Prawno-Ekonomiczne” 1992, nr 46, s. 53-65.
- S t a n e j k o G.: Współpraca Policji ze strażami miejskimi w świetle praktyki i obowiązujących przepisów prawa. Wybrane zagadnienia, [w:] Straże miejskie w systemie organów odpowiedzialnych za bezpieczeństwo i porządek publiczny (Studia i materiały), red. J. Liszewski, Szczepiwo 1996, s. 38-46.

STRAŻE GMINNE W SYSTEMIE ORGANÓW OCHRONY BEZPIECZEŃSTWA I PORZĄDKU PUBLICZNEGO

Streszczenie

Ochrona bezpieczeństwa i porządku publicznego należy do podstawowych zadań jednostek samorządu terytorialnego, które realizują je w różnym zakresie i za pomocą różnych środków. Jednym z nich są straże gminne powoływane przez gminy i podległe lokalnemu samorządowi. Lokalny charakter straży gminnych daje gwarancję dobrej znajomości dozorowanego terenu i jego mieszkańców, rozeznania ich potrzeb i oczekiwań oraz sytuacji, które mogą stanowić potencjalne zagrożenie dla bezpieczeństwa i porządku publicznego w gminie. Straże gminne stanowią realne wsparcie działalności Policji na rzecz bezpieczeństwa i porządku publicznego w gminie, przyczyniając się do poprawy jakości życia wspólnoty samorządowej.

Słowa kluczowe: zadania gminy, bezpieczeństwo wspólnoty samorządowej, katalog zadań straży gminnych, status prawny strażnika gminnego.

GINA (COMMUNE) MUNICIPALITY GUARD IN THE SYSTEM OF PUBLIC ORDER PROTECTION

Summary

The protection of public order and public safety is one of many basic tasks of local self-government. Local governments have different means to achieve these tasks. The use of municipal guard, called into being by commune councils, warrants a good knowledge of the locality, the people and their needs and expectations, as well as situations that may endanger safety and public order in a gmina, leading towards improved standard of living of the local community.

Key words: tasks of gmina, safety of the local community, catalogue of tasks of municipal guard, legal status of municipal guard

Translated by Tomasz Pałkowski